

a másik két munkás és három gyermek halálosan megsebesült.

— (Szökés a börtönből.) A deési királyi ügyészség táviratban értesítette a budapesti főkapitányságot, hogy *Blazsek* István többször büntetett tolvaj szeptember tizedikén a deési királyi törvényszék fogházában cellája ablakának vasrácsát kitörte és megszökött. Azt hiszik, hogy Budapestre ment, mert a fővárosban rokonai és ismerősei vannak.

— Egyévi önkéntes-egyenruha elegáns és legolcsóbb Tiller udv. szállító, Bpest, Váci-u. 35. Költséget és katonai ügyben fölvilágosítást ingyen.

— Kolera ellen! Ivóvíz helyett a mohai Ágnes-forrást orvosok szaktekintélyei ajánlják. Mindenütt kapható.

— Ne tüsse agyon az idejét hiábavalósággal. Rendeljen könyvet vagy zeneművet s olvasson és muzsikáljon otthon vagy muzsikáltasson. A *Budapesti Hírlap*-ban az apróhirdetések rovatában mindig talál megfelelő könyvet és zeneművet, mert nemcsak az hirdeti, a ki keres, hanem az is, a ki eladni akar. Lásd a mai szám apróhirdetése között a *Könyv Zenemű* rovatot.

— Royal Orfeum, VII., Erzsébet-körut 31.

— Schneider József szövött- és rövidáru üzletét októberben IV. Váci-utca 17. sz. alá helyezi át.

— Gyermekharisnya, legjobbak *Röslernél*, Budapest, V., Harmincad-u. és József-tér sarok. Telefon.

— Az összes szépitőszereket felülmúlja a világhírű *Földes-féle Margit-crème*; frissíti, szépíti az arcot és tisztítja. Tégelye 1 és 2 korona minden gyógyszerárban.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Goldziher Ignác.

Azt hiszem, még a bennszülött pestit is fölfedező utra kell magammal vinnem, ha meg akarom neki mutatni a Holló-utcát. Az Erzsébetváros délnyugati részében, a Dob-utcából kiágazva húzódik meg, két során földszintes vagy egyemeletes házak, bennük ékszeresek, ószeresek, szorgos, szegény emberek: ez a Holló-utca. És ebben az utcában lakik évtizedek óta egy magyar ember, a kívül világhírre csak nagyon kevesen vetekedhetnek, Goldziher Ignác. Mind az öt világrészben ismerik a Holló-utcát. Mert a ki a keleti tudományokkal foglalkozik, az vagy személyesen, vagy írásban okvetlenül érintkezésben áll Goldziherrel. A Yale-University tanára, a melbourne-i tudós, a stockholmi kolléga mind fölkeresi, ha erre hozza utja; sőt erre irányítja utját, hogy őt megláthassa. Gyakorta pedig még nevezetesebb vendégei vannak: hívő zsidók hozzák magukkal Jordán vizét; Arábia pusztáiról tér be hozzá a muzulmán és oly vendégszeretetre talál nála, mintha ő járna Kelet sátrai között; Afrika északi mohamedán övéből indul utra az egyiptomi, hogy lássa az Irás nagy magyarázóját. Mert a ki az utolsó évtizedekben orientalistának készül, az mind Goldziher Ignác tanítványa.

Mi az a keleti tudomány, a melyet a mi bölcsünk művel? Alig van diszciplína, a mely a legműveltebb rétegek közérdeklődésétől is annyira távol esnék, mint az orientalisztika. Nem is próbálom e helyen megmagyarázni a dolgot: vakmerő kísérlet volna éppen e sorok írójától, az avatatlantól helyrehozni évszázak mulasztását. Maga Goldziher írta 1892-ben: „A nem orientalista tudós világ, ugyszintén nagy művelt közönségünk hiába keres irodalmunkban közvetítőt, mely őt a tudománynak a tudós és művelt emberre egyaránt tartozó mozgalmával s eredményeivel megismertetné.” Pedig a közeli Kelettel való szoros kapcsolatunk, különösen a mohamedán lakosságu tartományok annexiója óta, gyakorlati értéket is adna annak, a mi eddig nincs: az orientalista műveltségnek.

Goldziher Ignácra szeretnék bármi fogatékos és halovány vázlatot rajzolni, abból az alkalomból, hogy magyar tanítványai értékes emlékkönyvvel ünnepelték meg a világhírű tudós hatvanadik születésnapját.

Ezt az emlékkönyvet az ünnepelt arcképe díszíti. A kép híven másolja eredetijét: a magas homlokot dus fehér haj koronázza, a szem tekintetében van valami keleties miszticizmus és melankólia. Az energikus száj körül összefolyik a deresedő bajusz és szakáll. Érdekes ember ez, fogja mondani bárki,

ha a kép szemléletébe elmerül. Az élő férfi azonban egészen mást fog beszélni neki: már az első pillanatokban elárulja a lélek roppant gazdagságát, az exakt tudás hihetetlenül fölhalmozott táráát, a fantázia alkotó energiáját és a szellem fáradhatatlan frissességét.

Nézzük csak kissé a könyvet. *Csengeri János*-nak, a jeles kolozsvári filológusnak formára nemes, tartalomban dus ódája magasztalja hősét, a kinek

Jönnék sokan figyelni bölcs szavára

És megirigylik őt tőlünk sokan,

S hívják magukhoz, virulóbb hazába.

Hogy köztük éljen fényben, boldogan.

Vendégül elmegy az ígét hirdetni,

A hol fejére új babér terem.

De haza hozza, oltárodra tenni.

Önzetlenül munkás honszerelem!

Egy nagy szorgalommal összeállított bibliográfia 453 munkáját sorolja föl Goldzihernek. Az elsőnek dátuma 1866; tizenhat éves a szerző. Mire Lipcsében a doktorátust megszerzi, már husz esztendősi! Huszonhat éves korában írja óriási feltűnést keltő művét a *héber mítosz*-ról; és ugyanaz a kritikai munka a következő évben már megjelenik angolul. A magyar Tudományos Akadémia adta ki az *iszlám*-ot ismertető nagy könyvét 1881-ben. Az algiri kormány megbízásából kiadta 1903-ban Mohamed Ibu Tumertnek, az almohádok mahdi-jának könyvét arab szöveggel és francia bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel.

Tanítványai a neki szentelt értekezésekben hálával emlegetik, mit köszönnek neki. *Richtmann* Mózes az arab vonatkozásu magyar nyelven megjelent tudományos dolgozatok nagy részének szerzőjét, valamennyinek mesterét köszönti. *Krcsmárk* János, az anektált tartományok jeles ismerője, *Büchler* Sándor, a magyarországi zsidók derék történetírója, *Mészáros* Gyula, a törökség ifju és törekvő specialistája, *Hornvánszky* Aladár, legkiválóbb hebreistánk egyike, *Büchler* Adolf, Londonba származott hazánkfia, *Kégl* Sándor, a perzsa irodalom professzora, *Heller* Bernát, az összehasonlító irodalom érdemes művelője, a berlini *Kern* Frigyes és *Stein* Aurél oxfordi tanár, Belső-Ázsia nagybirű magyar kutatója a könyv munkatársai. Mindezek retteg nagy és elszórt terület részletmunkásai. Goldziher az egész területnek szuverénje. De nemcsak a keleti tudománynak, hanem az egyetemes tudományosságnak is. Az akadémiák szövetségében hazánkat páratlan dicsőséggel képviselte a nagy emlékü Than Károllyal és a világszerte ünnepezt és elismert Eötvös Loránttal. A Hinneberg-féle vállalatban, a mely összefoglaló tanulmányokban ismerteti korunk kulturáját, az övé a szó, mikor az iszlám vallásáról kell a közönséget tájékoztatni; ő ír az iszlám és a zsidóság filozófiájáról is. Klasszikus esszéit nyomban lefordítják oroszra. A magunkfajta ember beleszédül az ilyen nagyarányu, messze elágazó és mégis mélyen szántó munkásságba.

Goldziher Ignác a legegyszerűbb, a legszerényebb, a legkedvesebb ember és ember minden ízében. Ha fölkeressük, bizonyára könyvei közt találjuk. De nem bántja, hogy zavarjuk. Félreteszi a munkáját és elcseveg a napi kérdésekről. Arisztotelesz egy helye iránt érdeklődik, mert ez az én voltaképpeni szakmám. Aztán átugrik egy más tárgyra, igen könnyedén, elmésen, nem minden malicia nélkül beszélget az emberekről. Pedig alig ismeri őket. Eszembe jut egy rég elfeledett anekdóta, a melyet öreg mesterétől, Brill Sámuelről hallottam. És a világhírű tudós kacagni kezd, olyan tisztán, olyan csengőn, olyan jóízűen, mint egy gyermek. Bizonyos vonatkozásban meg is marad gyermeknek; ha a világi dolgokról van szó, mindig meglepődve és egyuttal elbájozva látom benne a nagy, őszhaju gyermeket. Azt hiszem, az igazi tudósok mind ilyenek. Brassai bácsi gyerekes volt. Eötvös Loránt nyáron a Croda Rossa tetején mászkál. Berthelot ügyefogyott gyermek lett. Curtius Ernőt és Curiet elgázolta a kócsi. Mommsen mosolygott a saját gyámoltalanságán. Nem az akkor második gyermekéje volt ez náluk, hanem a lélek, a szív maradandó üdesége.

Goldziher Ignác is ilyen. Testben rugalmas és erővel teljes, noha a rengeteg ülés és éjszakázás kimerithette volna fizikumát. Hatvan esztendősi, meg is látszik rajta, de a maga tudományában évszázados munkát végzett. Csakhogy erről nem szabad vele beszélni. Bizonyára megvan benne is a tudós elmarad-

1910. szeptember 23.

hatatlan hiusága. De a nemes szerénység és a fegyelmezett izlés mégis erősebb vonása.

Legnagyobb büszkesége az, hogy magyar és hogy megküzdve minden csábítással, megmaradt magyarnak. A hányszor személyét a külföld tudós sokadalmaiban kitüntetés éri, mindig boldogan háritja a diszt nemzetére, a melynek méltó *representativ man*-je. És ez a nemzet oly hálás volt iránta, a hogy megérdemelte, s a hogy csak kevesek iránt: a mi diszt, kitüntetést, dicsőséget, pozíciót egy szegény és kicsiny nemzet tudós fiának adhat, mindazzal elárasztotta, mintegy örvendve rajta, hogy a magáéval megtoldhatja és betetőzheti dicsőségét, a melyet az egész világ már elismert és megcsodált. (Sn.)
